
Fryslân, het zit diep(er)

Gosse Beerda

De denktank Station Fryslân wil een debat op gang brengen over een Fryslân waarin beter wordt omgegaan met het water, het landschap en de cultuur. Het *Friesch Dagblad* vraagt denkers en doeners naar hun goede idee voor de toekomst van de provincie. Vandaag **Gosse Beerda**, ondernemer.

Weerstand tegen
plannenmakers
die losgeslagen
zijn van hun
Friese ankers

Interview: Wouter Smilde

Fryslân is in de loop der eeuwen heel geleidelijk geworden tot wat het halverwege de twintigste eeuw was: een boeiende verzameling landschappen, waarin taal en gedeelde historie burgers, ondernemers en bestuurders tot verstandige (en logische) besluiten brachten.

Daarna - laten we zeggen vanaf de jaren zeventig - ging het in hoog tempo anders. Dorpen en steden ontbrand-

den in tomeloze bouwwoede, boeren schaalden op en namen het gezag over van moeder natuur, Randstedelijke rustzoekers stroomden binnen en klinkerwegen verdwenen onder dubbelbreed asfalt. Technologie, geld en haast doorsneden de navelstreng met het verleden.

Is het een wonder dat Friese bestuurders en burgers vandaag in verwarring zijn over de koers die de provincie moet varen? Of het nu gaat om forse ingrepen in

100
100
100

het landschap, het dagelijks gebruik van de Friese taal of bestuurlijke herindeling; je kunt er donder op zeggen dat de lancering van nieuwe plannen ontaardt in publieke verontwaardiging of zelfs georganiseerd verzet.

Verstikkend

Bestuurders en andere initiatiefnemers verwijten de protestmakers een gebrek aan lef en visie of klagen over de verstikkende burgerlijke behoudzucht. Maar is dat terecht?

Zou het ook kunnen zijn dat verzet ontstaat op plaatsen waar de logica achter gepredikte veranderingen ontbreekt of onvoldoende is uitgelegd? Is het niet redelijk te veronderstellen dat weerstand ontstaat tegen planmakers die zijn losgeslagen van hun ankers in Friese bodem?

Het is tijd om provinciebreed de klokken gelijk te zetten, vast te stellen waar 'we' vandaan komen, te be-

schrijven waar we nu zijn en koers te bepalen naar de toekomst. Het gonst in Fryslân van de initiatieven die dit beogen.

Er zijn mensen die de kluwen willen ontwarren door Fryslân te beschouwen als de verzamelnaam van een reeks producten. Ik was er laatst bij, tijdens een bijeenkomst van 'Grutsk' in Podium Romein te Leeuwarden. Zestig marketing- en communicatieprofessionals bogen zich een namiddag en vooravond over het 'merk' Fryslân. Fries werd er nauwelijks gesproken. Maar Friese sentimenten, Friese oergevoelens en diepste Friese bekentenissen gutsten als gelukstranen de theateervloer op.

We mochten kiezen tussen Doutzen en Foppe, tussen duurzaam en eigenzinnig, tussen merk en gevoel en tussen Friesland en Fryslân.

„Als ik Fryslân zeg, ja dan ..., ik weet het niet. Ik kan er geen woorden voor vinden. Het zit hier, diep hier”, liet een geboren Friezin - met haar rechterhand de hartstreek aftastend - zich emotioneerd ontvallen. Een

nog maar net uit de Randstad overgekomen inwoner pleitte onomwonden voor het sluiten van de grenzen. Nu ik hier ben, is Fryslân af. De slagboom ervoor en verder afblijven.

Geen woorden

Hoe kan het toch dat een groot deel van de inwoners van Fryslân een sterke band voelt met het 'merk' - het woord, het land, de taal - Fryslân, terwijl we - als het om de koers en inrichting van de provincie gaat - (goed)deels stuurloos zijn?

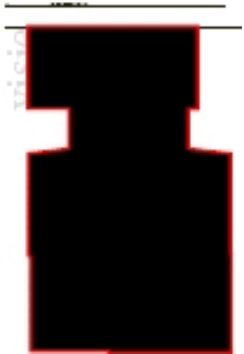
Hoe bestaat het dat in een provincie waar brede consensus bestaat over kernwaarden als 'rust & ruimte' en 'eigenheid & authenticiteit' industriële enclaves (afvaloven Harlingen!) uit de grond worden gestampt en toeristische concepten (Esonstad!) worden bedacht die geen enkele relatie hebben met het Fryslân-dna? Komt het omdat we er, zoals de geboren Friezin in Podium Romein opbiechtte, geen woorden voor kunnen vinden?

Toen Jezus pas geboren was, waren er al mensen die zich 'Friezen' noemden. De naam van ons woongebied ('Frisia') is een van de oudste gebiedsnamen in Nederland die nog in gebruik zijn. De hartstocht waarmee mensen zich vandaag Fries voelen of noemen, heeft waarschijnlijk alles te maken met die diepe wortels in de geschiedenis.

Foto: EPA

TRACIC

Fryslân dreigt te verschrimpelen tot een label waaronder je van alles verkoopt

Maar wat weten we er eigenlijk echt van? Wie weet nog dat de pompeblêden verwijzen naar de Zeven Landen aan de Zee? De eerste associaties bij onze 'hartjes-vlag' gaan toch eerder in de richting van voetbal, melk en beerenburg.

We leven in het tijdperk van de concepten, van de ideeën en de plaatjes. Fryslân dreigt te verschrimpelen tot een merk en onder dat label kun je van alles verkopen. Fryslân is een 'toeristisch product', een 'energy valley', een 'dairy valley' of 'wellness zone'.

Waarden die in de loop der jaren in stilte zijn gevormd, worden nu in campagnes uitgehold en opgebrand. *Fryslân, Ein Echtes Erlebnis*. Iedereen geeft er naar believen een draai aan. We denken in thema's, in 'het jaar van' en belichten de toekomst met het gekleurde licht van de laatste mode.

Herindeling

Dat moet anders en het kan anders! Tenslotte liggen de Fluezen er nog net zo mooi bij als de machtige gletsjers haar in de voorlaatste ijstijd vormden en bieden de jongste demografische voorspellingen over bevolkingskrimp uitzicht op het grootschalig ruimen van stedenbouwkundige en architectonische fouten uit de tweede helft van de twintigste eeuw.

Zelfs bestuurlijke grillen als de grootschalige gemeentelijke herindeling zouden weleens kunnen bijdragen aan een hervonden begrip

van het echte Fryslân. Als bestuurders zich bekreunen over grotere gebieden, neemt de kans op verrommeling wellicht af. Als bestuurders zich bepalen tot hoofdzaken, verliest de laatste mode of een 'leuk ideetje' wellicht aan belang.

Op het provinciehuis is een marketingconsultant aan het werk die de kernwaarden van het merk 'Fryslân' moet inventariseren. Om te komen tot de definitie van 'nieuwe traditionele waarden'. Deze klus zal volgens de betrokkenen uitmonden in een 'woordje of zinnetje en mogelijk ook een plaatje'. De exercitie is gericht op het vinden van een aansprekende slogan en een wervend beeld om de provincie (beter) op de kaart te zetten. (Fryslân, top-attractie!)

Therapeutische sessie

Een lovenswaardig initiatief. Maar moeten we eerst niet een paar lagen dieper graven? Moeten we ons verlangen het merk Fryslân commercieel uit te nutten niet inwisselen voor een speurtocht naar de wortels, naar het bestaansrecht, naar het 'waartoe is Fryslân op aarde'? Laten we starten met een provinciebrede therapeutische sessie in een poging het verleden weer waarachtig te verbinden met het heden, zodat we ook in de toekomst de goede keuzes kunnen maken.

Dat is waarschijnlijk geen karwei voor consultants en bestuurders. Dat is het werk van Friese wetenschappers, schrijvers en kunstenaars. Mannen en vrouwen die kun-

nen verbeelden totdat het water je in de mond loopt. Meindert Schroor die klei op veen ontbloomt en schrale zandduinen tot spreken dwingt, Sytze Pruikma die trommelend de poëzie aan het land ontfutselt en Hylke Speerstra die uit de flarden van verwrongen verhalen de waarheid destilleert. Samen vinden zij de woorden voor waarden die ooit geen woorden nodig hadden. „Want het zit hier, diep hier.”

Gosse Beerda begint het gesprek met de opmerking dat zijn visie (hiernaast afgedrukt) geen sterk verhaal is. Tenminste: die is aanvechtbaar. Want Beerda signaleert een probleem, maar heeft de oplossing niet. „Ik had graag concreet voorgesteld: zo moet je het doen. Maar ik weet het nog niet precies. Dat is toch een zwak punt als je anderen bekritiseert.”

Het probleem dat hij ziet, is de stuurlaarsloosheid in de „koers en inrichting van de provincie”. Er wordt met andere woorden maar raak gebouwd, niet zelden ten koste van het Friese landschap. Maar de mensen die erover besluiten, lijken niet bijzonder na te denken over waarom dat project nou juist moet in de provincie. Er is geen Friese meetlat waarlangs je projecten kan leggen.

„Enkele jaren geleden is er bijvoorbeeld serieus gesproken over het binnenhalen van pretpark Sixflags. Als je dat overweegt als bestuurder, ben je wel heel erg losgeraakt van het landschap. Of neem het International Business Park bij Heerenveen. Dat heeft nooit gewerkt, want het is een randstedelijk kunstje. International Business is niet waarin we hier sterk zijn. Het is ons niet eigen.”

Wat dan wel Fries is, vindt Beerda in de geschiedenislessen van Meindert Schroor, in de muziek van Sytze Pruikma, of in de verhalen van Hylke Speerstra. „Die zeggen iets wezenlijks over het karakter van Fryslân. Als Schroor vertelt over hoe de ijstijden het landschap hebben gevormd, proef je wat daar logisch in past. Niet van: hier is nog wel ruimte voor een bedrijventpark. Maar dit hóórt hier of juist niet.”

Maar hoe vertaal je dat gevoel naar de dagelijkse praktijk? Moet een bouwambtenaar voortaan It Wrede Paradys openslaan, voor hij een stempel op een bouw aanvraag zet? Beerda weet nog niet wat de passende aanpak is. „Ik zie alleen dat je waardevolle lessen kunt trekken uit de geschiedenis van een gebied. Dat beeldend kunstenaars vaak beter het karakter van iets kunnen treffen dan een fotograaf. Ze hebben de gave van het zien. En dieper kijken naar wat Fryslân is en goed kan, daarom gaat het.”

Toch kan juist Beerda een interessant college geven over hoe je het karakter van iets kunt behouden in veranderende tijden. Zie de skyline van Harlingen. De vuurtoren, de havenkraan en de oude reddingsboot hebben hun originele functie verloren maar zijn desondanks in betere staat dan ooit. Alledrie zijn goed bezochte mini-hotels, in eigendom van Beerda.

Dergelijke ondernemingen leerden Beerda waardevolle lessen. „Probeer natuurlijke bewegingen niet tegen te houden. Accepteer het als iets ophoudt, maar vind er een nieuwe invulling voor. Zelfs de reddingsboot lag al gewoon in de Noorderhaven. Ik hoefde alleen de kansen te benutten. Hetzelfde gaat op voor heel Fryslân. Het is hier zo prachtig. Daar hoef je geen nieuwe dingen in te zetten om mensen te trekken, je moet het ontsluiten.”

„Ik vind bijbouwen zó dom”, zegt Beerda. „Je moet wel echt een hele goede reden hebben om in tijden van krimp nieuwe bedrijventerreinen te bouwen. Voor wie? Waarom? En ten koste van wat? Benut nou eerst wat er al ligt.”

Beerda kocht de Harlinger vuurtoren in 1998 voor de NVM-prijs van een doorzonwoning, plus één gulden. „Veel mensen uit Harlingen zeiden: dat je daar zo'n bedrag voor overhebt. Kennelijk zien mensen die al hun leven de vuurtoren kennen, niet wat ermee kan gebeuren als de functie van vuurtoren ophoudt. Ze zitten er te dicht op om nieuwe mogelijkheden te zien.”

„Objectief bekeken is het een mooi pand op een mooie plek, voor een lage prijs. Daarmee kun je dingen. Volgens mij is dat het probleem van veel bestuurders in Fryslân, lokaal en provinciaal. Ze zien niet hoeveel kansen hier liggen. Ze zitten te dicht op het proces om nog visie te hebben.”

Zo herinnert Beerda zich een bijeenkomst over duurzame ontwikkelingen rond de Afsluitdijk. „Dat is een moment waarop de wereld meekijkt. Tijdens zijn spreekbeurt zegt commissaris Jorritsma: ‘We hebben nog wel wat geld in de potjes voor het elektrisch varen.’ Met de beste bedoelingen, zonder twijfel. Maar dit was een moment dat zó om visie vroeg, en dan blijkt dat je vooral hebt nagedacht over de potjes waaruit je nog wel wat geld kunt overhevelen.”

Bestuurders, zegt Beerda, zijn toch vooral technici. „Die een al draaiende machine aan de gang moeten houden. Hun eerste taak is niet het ontwikkelen van een grote visie of het hebben van passie. Ze zijn verantwoordelijk voor een deelgebiedje van het grote geheel. Een minister van verkeer moet bij zijn vertrek meer asfalt achterlaten dan er lag toen hij kwam. Dat is een probleem.”

Tekenend voor het gebrek aan eigenheid vindt hij het nieuwe provinciehuis. „Een architectonisch statement van tachtig miljoen euro. Dat soort gebouwen staan overal waar mensen am-

bitieus willen overkomen. Dit was nou juist een mooie kans geweest om een statement te maken over waar Fryslân voor staat. Provincie van de duurzaamheid? Heel het ambtelijk apparaat is tijdelijk ondergebracht in een oud PTT-gebouw aan het spoor. Blijf daar gewoon! Dát is pas duurzaam omgaan met dingen in de provincie. Je zou er trots op moeten zijn om in een gerecycled gebouw te werken.”

Ondanks dat zijn oer-Friese naam anders doet vermoeden, is Gosse Beerda van geboorte een Utrechenaar. Hij kwam ter wereld in het academisch ziekenhuis onder begeleiding van dezelfde medisch specialist die de koningin bijstond bij de geboorte van Willem-Alexander. Zijn moeder vertelt dat detail altijd met trots. Heit en Mem komen uit Eastermar en Kollumerzwaag, maar waren naar de Randstad verhuisd voor werk. „Het Fries was de geheimtaal van ons gezin. Ook al ben ik niet in Fryslân opgegroeid, ik heb me altijd Fries gevoeld. Een Fries in de Randstad.”

De meeste jeugdvakanties bracht hij door bij beppe in Eastermar. Hele zomers tufte hij op de trekker van de overbuurman door de weilanden. Later studeerde Beerda journalistiek en politologie. Hij verdiende zijn geld in de communicatie, verhuisde naar Fryslân en ondernam allerlei

zakelijke projecten, waaronder de hotels in Harlingen.

Gezien zijn achtergrond zou je Beerda ervan kunnen beschuldigen een Randstedeling te zijn die te romantisch doet over zijn Friese roots. „Niemand is zo behoudend als de mensen die er bewust voor kiezen ergens te gaan wonen. Maar ik ben een gewortelde buitenstaander. De combinatie van afstand en betrokkenheid is juist heel nuttig. Ik kan scherper zien wat hier eigenlijk speelt en probeer vanuit liefde voor Fryslân bij te dragen.”

Beerda is geweldig blij met de economische omstandigheden, zegt hij. „Krimp en geldgebrek kunnen fantastisch zijn. Als je terugkijkt naar de dwaze plannen die er in Fryslân zijn gemaakt, zie je dat geldgebrek heel wat bizarre werkgelegenheidsplannen, grote woonwijken en infrastructuurprojecten heeft voorkomen. Het is een zegen als de poen niet hebt om verkeerde dingen te doen. Ik hoop dat we de tijd benutten om uit de paradox te komen: we vormen samen de provincie met het meest uitgesproken karakter van Nederland, maar we zitten tegelijk in een identiteitscrisis.”

Foto's: Frans Andringa

Feiten en weetjes

- Gosse Beerda is sinds hij in Fryslân woont, ondernemend bezig. Hij runt hotels in een vuurtoren, een reddingsboot en een havenkraan in Harlingen, begon een boerderij met zeldzame Friese roodbonte koeien en werkt aan een hotel met kamers verspreid over IJlst.

- Om Fryslân als merk te profileren betaalde de provincie onlangs veel geld om een pakkende slogan te laten bedenken. Het grote voorbeeld was de reclameleus van Amsterdam: I AMsterdam. Waaruit sprak: ik bèn Amsterdam. Fryslân heeft nu inderdaad een leus die erop lijkt: Fan Fryslân.

- Met welke bekende Fries kan de provincie

beter scoren? Voetbaltrainer Foppe de Haan of topmodel Doutzen Kroes? Qua naamsbekendheid is het verschil wel heel duidelijk.

Google 'Foppe' en je krijgt 194.000 hits. Doe hetzelfde met 'Doutzen' en je vindt 3.910.000 internetpagina's

- Hoe zit dat met die denkers, ondernemers en artiesten die zich zorgen maken over Fryslân?

Mensen uit verschillende disciplines hebben zich in ieder geval al verenigd in één denktank die probeert een discussie over de toekomst van de provincie op gang te brengen: Station Fryslân (www.stationfryslan.nl/).

De club is ook betrokken bij deze interviewserie.

